

Polszczyzna na Ukrainie – historia badań, stan obecny
(oprac. Jerzy Kowalewski)

Historia badań języka polskiego (daty dotyczą zapisu języka) na Ukrainie¹:

Lata 50.-80. XIX w.	A. Kramer	„Mowa polska tamtejszych mieszkańców”	Kamieniec Podolski	²
Lata 70. XIX w.	P. Parylak	„Mowa polska”	„Drohobycz i jego okolice”	³
II poł. XIX w.	K. Michalczak	Bardzo ogólnie: język szlachty polskiej.	Podole, Wołyń, Kijowszczyzna.	⁴
1914 (?)	Tadeusz Lehr-Spławiński	„Swoje obserwacje językowe.”	Okolice Drohobycza	⁵
1922 (?)	Roman Kubiński	Błędy ortograficzne i gramatyczne uczniów.	Lwów.	⁶
1930	J. Joachimiak, M. Marszałek, J. Medelska.	Język „Gazety Lwowskiej”	Lwów. ⁷	
1931	W. Harhala	Fonetyka, morfologia	Okolice Komarna	
1935-1939	K. Dejna		Barysz	⁸
„po wojnie”	K. Dejna	Bez leksyki	Milno, Barysz	⁹
„po wojnie”	S. Hrabec		Duliby	
„po wojnie”	M. Łesiów		Huta Stara	
„po wojnie”	Z. Kurzowa		Lwów i kresy południowo-wschodnie	
„po wojnie”	W. Paryl		Gwary południowo-kresowe osób przesiedlonych	
1952-1955	Michał Łesiów	Język obrzędowy.	Przesiedleńcy z Huty Starej k. Buczacza. ¹⁰	
Od lat 60.	Wiaczesław Werenicz i jego współpracownicy: N. Ananiewa, W. Czerniak, J. Jaworska, M. Paniw, T. Starak		Gwary na wschód od Zbrucza.	
Koniec lat 60.	W. Werenicz		Okolice Sambora i Rokitnego.	¹¹
Lata 70.	W. Werenicz		Rejon Połonne, Żytomierz, Kamieniec Podolski, Chmielnicki, Odessa.	
Lata 70.	N. Ananiewa		Język zesłańców w Kazachstanie.	
1980	N. Ananiewa		Szaróweczka, Maćkowce	¹²
1984	Julia Jaworska		Żytomierszczyzna: Marianówka, Dorogań, Ziatyniec, Ożgów.	¹³
1989	J. Rieger		Tabówka, Nowy	

¹ Opracowano w dużym stopniu na podstawie: Janusz Rieger, *Przedmowa...*

² Aleksander Kramer, *Słowniczek prowincjonalizmów podolskich...*

³ Piotr Parylak, *Prowincjonalizmy mowy polskiej w Drohobyczu i jego okolicach...*

⁴ Kość [Konstanty] Michalczak, *Trudy etnograficzno-stylistycznej ekspedycji...*

⁵ Tadeusz Lehr, *O mowie Polaków...*

⁶ Roman Kubiński, *Błędy ortograficzne i gramatyczne...*

⁷ Jolanta Joachimiak, Marek Marszałek, Jolanta Medelska, *Uwagi o naleciałościach...*

⁸ Karol Dejna, *Gwary ukraińskie...*

⁹ Por. oprac.: Renata Modzelewska, *Słownik-indeks do zapissek...*, Katarzyna Czarnecka, *Słownik-indeks do zapisów...*

¹⁰ Michał Łesiów, *Kultura Duchowa wsi Huta Stara...*

¹¹ Wiaczesław Werenicz, *Uwagi do badań...*

¹² Natalia Jewgieniewna Ananiewa, *K woprosu...*

¹³ Julija Lieonardowna Jaworskaja, *Ostatki polskowo języka...*

			Zawód, Gwozdawa k. Żytomierza	
1989/90		„Język starszego pokolenia inteligencji lwowskiej”	Lwów	¹⁴
1990	J. Rieger		Gródek Podolski, Kamieniec Podolski, Jańczyce (Kołybajówka), Żwaniec	
1990	Helena Sojka-Masztalerz	Język mówiony lwowian oraz pisany (prace pisemne) uczniów tzw. szkół polskich.	Lwów	¹⁵
1990-1998	W. Paryl	Przesiedleńcy.	Ze wsi Święty Józef na Pokuciu.	¹⁶
1991	S. Pańcio		Hałuszczyńce	¹⁷
1991/1992	Hanna Karaszczuk, Janusz Rieger	Studenci ukraińscy polonistyki.	Łuck	¹⁸
1992	J. Rieger		Hałuszczyńce k. Tarnopola.	
1993	J. Rieger, I. Cechosz, E. Dzięgiel		Hreczany, Szaróweczka, Oleszkowce, Felsztyn (Hwardejsk)	
1993	I. Cechosz, E. Dzięgiel, J. Sierociuk		Tarnoruda, Połupanówka, Nowosiółka, Stary Skałat.	
1994	J. Rieger, I. Cechosz, E. Dzięgiel		Zielona, Wójtowce (Pisarówka)	
1994	I. Cechosz, E. Dzięgiel		Kijów	
1994	Maryna Ohołenko, Ołesia Łazarenko		Słobódka Krasilowska	¹⁹
1994 (?) - 1996	Irena Masalska	Słownictwo 9 informatorów ur. 1932-57, „Gazeta Lwowska”.	Lwów	²⁰
1995	J. Rieger, I. Cechosz, E. Dzięgiel, O. Łazarenko, M. Ohołenko, J. Wolska		Wójtowce, Zielona, Krzywaczyńce, Kaniówka, Hajdaki, Martynówka, Połonne, Burtyn, Poninka, Tokarówka (Perszotraweńsk)	
1995	O. Łazarenko		5 wsi polskich w okolicach Kijowa.	
1995	Olga Krasowska, Helena Krasowska, Janusz Rieger		Panka na Bukowinie	²¹
1996	I. Cechosz, E. Dzięgiel, M. Słoń-Nowaczek		Okolice Sambora	
1996	A. Smierczko	Polszczyzna informatora z Lublan k/ Sambora.	Drohobycz	²²
1996	Beata Pacan	Język księdza.	Lwów	²³
1995-1996	Masalska I., Dzięgiel E.	Polszczyzna listów do „Gazety	Lwowskie (?)	²⁴

¹⁴ Elżbieta Smułkowa, *Uwagi o języku...*

¹⁵ Helena Sojka-Masztalerz, *Niektóre zjawiska...*

¹⁶ Władysław Paryl, *O zmianach w mowie przesiedleńców...*

¹⁷ Ewa Dzięgiel, *Fleksja czasownika w gwarze Hałuszczyńców...*

¹⁸ Hanna Karaszczuk, Janusz Rieger, *O błędach łuckich Ukraińców...*

¹⁹ Maryna Ohołenko, Ołesia Łazarenko, Ewa Dzięgiel, *Uwagi o gwarze wsi...*

²⁰ Irena Masalska, *Kilka uwag...*

²¹ Helena Krasowska, Janusz Rieger, *Teksty z Panki na Bukowinie.*

²² Iwona Cechosz, *Uwagi o gwarze...*

²³ Beata Pacan, *Uwagi o polszczyźnie...*

²⁴ Irena Masalska, Ewa Dzięgiel, *Polszczyzna listów do „Gazety Lwowskiej”...*

		Lwowskiej ²⁵		
1996-2002	G. Tymbrowska		Żytomierskie	
1997	Olesia Łazarenko		Raska, Talskie (d. Łambertów, obw. borodziański), Oliwa / Oływa (rejon iwankowski), Sobolówka, Kodra (rejon makarowski).	²⁵
1998-1999	O. Ostapczuk		Winnica, Bar, Murafa, Wytawa (część Hniwania)	²⁶
1999-2000	R. Modzelewska		Satanów, Kamionka nad Zbruczem.	
2001	E. Dzięgiel, R. Modzelewska		Okolice Sambora	
2001	Genowefa Tymbrowska, Aleksandra Krawczuk		Józefówka (Żytomierszczyzna)	²⁷
2002	E. Dzięgiel, M. Kłosiewicz-Lepianka		Okolice Sambora	
2002	G. Tymbrowska, A. Krawczyk		Żytomierskie	
2002	Ludmiła Januszewska	leksyka	Hreczany	²⁸
2002	A. Krawczuk-Wieczorek, G. Tymbrowska, M. Gugąła		Siaberka, Maćkowce	
2002/03	G. Tymbrowska	leksyka	Maćkowce	²⁹
2003/04 (?)	Natalia Popławska	„Język polskiej inteligencji”.	Kijów	³⁰
Przełom wieku XX / XXI	Ł. Pupenko	Nazwy własne (zdrobnienia), język obrzędowy, religijny.	Tesnówka, Kropiwnia (k. Nowograda Wołyńskiego) ³¹	
Przełom wieku XX / XXI	Maryna Ohojenko-Jurewicz	Badania socjolingwistyczne (samoidentyfikacji narodowej).	Słobódka Krasitowska ³²	
Początek XXI w.	A. Krawczuk	Język prasy polskiej – błędy. Język studentów (analiza prac pisemnych), język mówiony.	Lwów	
Materiał z lat 1990-2012	O. Ohoříko	Język prasy polskojęzycznej.	Prasa lwowska, kijowska, berdyczowska.	
Od 2006	L. Korol	Język uczniów szkół polskich we Lwowie.	Lwów	
Po 2008	M. Zielińska	Uczniowie polskich szkół sobotnich.	Obw. lwowski, tarnopolski, iwanofrankiowski	
2008	Katarzyna Czarnańska	Słownictwo	Nowosielica, Zielona	³³
2008 (?)	Maryna Jurewicz		Listopadówka (Żytomierskie)	³⁴
2008 (?)	Oksana Zakhutska		Horodyszcze (Wołyń)	³⁵
2008-2011	Alina Burysz	Słownictwo	Drohobycz	³⁶

²⁵ Olesia Łazarenko, *O sytuacji językowej...*

²⁶ Oksana Ostapczuk, *Uwagi o słownictwie...*, taż, *O języku polskim w obwodzie winnickim...*

²⁷ Aleksandra Krawczyk, *Uwagi o języku wsi Józefówka...*

²⁸ Ludmiła Januszewska, Oksana Zakhutska, *Obrzędowa leksyka weselna...*

²⁹ Aleksandra Krawczyk-Wieczorek, *Kilka uwag o wariantowości...*

³⁰ Natalia Poławska, *Język polskiej inteligencji...*

³¹ Łarysa Pupenko, *Resztki języka polskiego...*

³² Maryna Ohojenko-Jurewicz, *Polacy w Słobódce Krasitowskiej...*

³³ Katarzyna Czarnańska, *Rzeczowniki motywowane...*

³⁴ Maryna Jurewicz, *Jeszcze o resztkach języka...*

³⁵ Oksana Zakhutska, *Resztki języka polskiego...*

³⁶ Alina Burysz, *Ukrainizmy w mowie...*

		„polskojęzycznych mieszkańców”.		
2010/2011	Wiktoria Liczkiewicz	„mowa”	Kamieniec Podolski	³⁷
	R. Modzelewska		Satanów, Kamionka n. Zbruczem.	
	O. Pociłujko		Okolice Tarnopola.	
	H. Huzar-Mazur		Pokucie	
	O. Ostapczuk		Winnickie	
	J. Red`kwa		Bukowina	
	S. Rudnicki		Okolice Żytomierza.	
	K. Kurowski, I. Masalska, L. Nepop, O. Łzarenko, B. Pacan-Sosulska, S. Pańcio, Ł. Pupenko, R. Malowski, A. Smierczko, A. Welnianko, W. Welnianko i in.			

Jak widać, większość z tych badań dotyczy stanu zachowania języka polskiego na „wyspach”. Dopiero w ostatnich latach prowadzi się badania nad akwizycją języka polskiego wśród uczących się języka polskiego: dzieci i młodzieży (Korol, Zielińska, Kowalewski), studentów i dorosłych (Krawczuk, Kowalewski).

³⁷ Wiktoria Liczkiewicz, *Pamięć oficjalna...*